

Воронешки државен универзитет Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип,
Русија Македонија

Воронежский государственный университет Университет имени Гоце Делчева, г. Штип,
Россия Македония

Voronezh State University Goce Delcev University in Stip,
Russia Macedonia

Четвертая международная научная Четврта меѓународна научна
конференција конференција

Fourth International Scientific Conference

ФИЛКО FILKO

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ
PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ СБОРНИК СТАТЕЈ CONFERENCE PROCEEDINGS

23-25 мај 2019 / 23-25 мая 2019 / 23-25 May 2019

Воронеж

Воронеж

Voronezh

**Воронешки државен универзитет
Русија**

**Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип,
Македонија**

**Воронежский государственный университет
Россия**

**Универзитет имени Гоце Делчева, г. Штип,
Македонија**

**Voronezh State University
Russia**

**Goce Delcev University in Stip,
Macedonia**

**Четвертая международная научная
конференция**

**Четврта меѓународна научна
конференција**

Fourth International Scientific Conference

ФИЛКО

FILKO

**ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ
PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION**

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ

PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

**ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
СБОРНИК СТАТЕЙ
CONFERENCE PROCEEDINGS**

23-25 мај 2019 / 23-25 мая 2019 / 23-25 May 2019

Воронеж

Воронеж

Voronezh

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

821(062)

811(062)

316.7(062)

37(062)

МЕЃУНАРОДНА научна конференција (4 ; 2019 ; Воронеж)

Филологија, култура и образование [Електронски извор] : зборник на трудови / Четврта меѓународна научна конференција, 23-25 мај 2019, Воронеж = Филологија, култура и образование : сборник статей / Четвертая международная научная конференция, 23-25 мая 2019, Воронеж = Philology, culture and education : conference proceedings / Fourth international scientific conference, 23-25 May 2019, Voronezh. - Штип : Универзитет "Гоце Делчев" = Универзитет имени Гоце Делчева = Shtip : Goce Delcev University, 2019

Начин на пристап (URL): <http://js.ugd.edu.mk/index.php/fe>. - Трудови на мак., рус. и англ. јазик. - Фусноти кон текстот. - Текст во PDF формат, содржи 368 стр. , табели. - Наслов преземен од екранот. - Опис на изворот на ден 31.12.2019. - Abstracts кон повеќето трудови. - Библиографија кон трудовите

ISBN 978-608-244-698-1

1. Насп. ств. насл.

а) Книжевност - Собири б) Јазици - Собири в) Култура - Собири г)

Образование - Собири

COBISS.MK-ID 111947786

ОРГАНИЗАЦИСКИ КОМИТЕТ

Драгана Кузмановска, Филолошки факултет при УГД

Олга А. Бердникова, Филолошки факултет при ВГУ

Светлана Јакимовска, Филолошки факултет при УГД

Татјана А. Тернова, Филолошки факултет при ВГУ

Виолета Димова, Филолошки факултет при УГД

Генадиј Ф. Коваљов, Филолошки факултет при ВГУ

Костадин Голаков, Филолошки факултет при УГД

Лариса В. Рибачева, Филолошки факултет при ВГУ

МЕЃУНАРОДЕН ПРОГРАМСКИ КОМИТЕТ

Виолета Димова (Македонија)

Даниела Коцева (Македонија)

Драгана Кузмановска (Македонија)

Ева Ѓорѓиевска (Македонија)

Марија Кусевска (Македонија)

Силвана Симоска (Македонија)

Татјана Стојановска Иванова (Македонија)

Лариса В. Рибачева (Русија)

Софија Заболотнаја (Русија)

Татјана А. Тернова (Русија)

Татјана Атанасоска (Австрија)

Олег Н. Фенчук (Белорусија)

Јулиа Дончева (Бугарија)

Билјана Мариќ (Босна и Херцеговина)

Душко Певуља (Босна и Херцеговина)

Волф Ошлис (Германија)

Волфганг Моч (Германија)

Габриела Б. Клајн (Италија)

Михал Ванке (Полска)

Мајкл Рокланд (САД)

Даниела Костадиновиќ (Србија)

Селена Станковиќ (Србија)

Тамара Валчиќ-Булиќ (Србија)

Ахмед Ѓуншен (Турција)

Нецати Демир (Турција)

Шерифе Сехер Ерол Чал'шкан (Турција)

Карин Руке-Бруген (Франција)

Танван Тонтат (Франција)

Технички секретар

Ирина Аржанова

Марица Тасевска

Главен и одговорен уредник

Драгана Кузмановска

Јазично уредување

Даница Атанасовска-Гаврилова (македонски јазик)

Марјана Розенфелд (руски јазик)

Биљана Иванова (англиски јазик)

Снежана Кирова (англиски јазик)

Татјана Уланска (англиски јазик)

Техничко уредување

Ирина Аржанова

Костадин Голаков

Марица Тасевска

Славе Димитров

Адреса на организацискиот комитет:

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип

Филолошки факултет

ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А

Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македонија

Воронешки државен универзитет

Филолошки факултет

г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Русија

Е-пошта: filko.conference@gmail.com

Веб-страница: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/fe>

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

Драгана Кузмановска, Филологический факультет при УГД

Ольга А. Бердникова, Филологический факультет при ВГУ

Светлана Якимовска, Филологический факультет при УГД

Татьяна А. Тернова, Филологический факультет при ВГУ

Виолета Димова, Филологический факультет при УГД

Геннадий Ф. Ковалев, Филологический факультет при ВГУ

Костадин Голаков, Филологический факультет при УГД

Лариса В. Рыбачева, Филологический факультет при ВГУ

МЕЖДУНАРОДНАЯ РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Виолета Димова (Македония)

Даниела Коцева (Македония)

Драгана Кузмановска (Македония)

Ева Гёргиевска (Македония)

Мария Кусевска (Македония)

Силвана Симоска (Македония)

Татьяна Стояновска-Иванова (Македония)

Лариса В. Рыбачева (Россия)

Софья Заболотная (Россия)

Татьяна А. Тернова (Россия)

Татьяна Атанасоска (Австрия)

Олег Н. Фенчук (Беларусь)

Юлиа Дончева (Болгария)

Биляна Марич (Босния и Херцеговина)

Душко Певуля (Босния и Херцеговина)

Вольф Ошлис (Германия)

Волфганг Моч (Германия)

Габриелла Б. Клейн (Италия)

Ева Бартос (Польша)

Михал Ванке (Польша)

Майкл Рокланд (США)

Даниела Костадинович (Сербия)

Селена Станкович (Сербия)

Тамара Валчич-Булич (Сербия)

Ахмед Гюншен (Турция)

Неджати Демир (Турция)

Шерифе Сехер Эрол Чал'шкан (Турция)

Карин Рукэ-Брутэн (Франция)

Танван Тонтат (Франция)

Ученый секретарь

Ирина Аржанова

Марица Тасевска

Главный редактор

Драгана Кузмановска

Языковая редакция

Даница Атанасовска-Гаврилова (македонский язык)

Марьяна Розенфельд (русский язык)

Бильяна Иванова (английский язык)

Снежана Кирова (английский язык)

Татьяна Уланска (английский язык)

Техническое редактирование

Ирина Аржанова

Костадин Голаков

Марица Тасевска

Славе Димитров

Адрес организационного комитета

Университет им. Гоце Делчева – Штип

Филологический факультет

ул. „Крсте Мисирков“ д. 10-А

Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македония

Воронежский государственный университет

Филологический факультет

г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Россия

Э-почта: filko.conference@gmail.com

Веб-сайт: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

EDITORIAL STAFF

Dragana Kuzmanovska, Faculty of Philology, UGD

Olga A. Berdnikova, Faculty of Philology, VGU

Svetlana Jakimovska, Faculty of Philology, UGD

Tatyana A. Ternova, Faculty of Philology, VGU

Violeta Dimova, Faculty of Philology, UGD

Genadiy F. Kovalyov, Faculty of Philology, VGU

Kostadin Golakov, Faculty of Philology, UGD

Larisa V. Rybatcheva, Faculty of Philology, VGU

INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD

Daniela Koceva (Macedonia)

Dragana Kuzmanovska (Macedonia)

Eva Gjorgjievska (Macedonia)

Marija Kusevska (Macedonia)

Silvana Simoska (Macedonia)

Tatjana Stojanovska-Ivanova (Macedonia)

Violeta Dimova (Macedonia)

Larisa V. Rybatcheva (Russia)

Sofya Zabolotnaya (Russia)

Tatyana A. Ternova (Russia)

Tatjana Atanasoska (Austria)

Oleg N. Fenchuk (Belarus)

Yulia Doncheva (Bulgaria)

Biljana Maric (Bosnia and Herzegovina)

Dushko Pevulja (Bosnia and Herzegovina)

Wolf Ochlies (Germany)

Wolfgang Motch (Germany)

Gabriella B. Klein (Italy)

Ewa Bartos (Poland)

Michal Wanke (Poland)

Danijela Kostadinovic (Serbia)

Selena Stankovic (Serbia)

Tamara Valchic-Bulic (Serbia)

Ahmed Gunshen (Turkey)

Necati Demir (Turkey)

Şerife Seher Erol Çalışkan

Karine Rouquet-Brutin (France)

That Thanh-Vân Ton (France)

Michael Rockland (USA)

Conference secretary

Irina Arzhanova

Marica Tasevska

Editor in Chief

Dragana Kuzmanovska

Language editor

Danica Atanasovska-Gavrilova (Macedonian)

Maryana Rozenfeld (Russian)

Biljana Ivanova (English)

Snezana Kirova (English)

Tatjana Ulanska (English)

Technical editing

Irina Arzhanova

Kostadin Golakov

Marica Tasevska

Slave Dimitrov

Address of the Organizational Committee

Goce Delcev University - Stip

Faulty of Philology

Krste Misirkov St. 10-A

PO Box 201, Stip - 2000, Republic of Macedonia

Voronezh State Universiy

Faculty of Philology

10 pl. Lenina, Voronezh, 394006, Russia

E-mail: filko.conference@gmail.com

Web-site: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/fe>

СОДРЖИНА / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

1. Боровикова Яна – ОРГАНИЗАЦИИ ОБУЧЕНИЯ ЛИЦ ТРЕТЬЕГО ВОЗРАСТА.....	4
2. Бубнов Александр – ОСОБЕННОСТИ СОЦИАЛЬНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ СТУДЕНЧЕСКИХ И КУРСАНТСКИХ ГРУПП В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ В ВУЗЕ.....	12
3. Bunčić Suzana R. – KAPOR`S <i>CONFESSIONS</i> BETWEEN METAFICTION, FICTION AND AUTOBIOGRAPHY.....	17
4. Бутусова Наталия – ОБ АКТИВНЫХ МЕТОДАХ ИЗУЧЕНИЯ ПРАВА В ВУЗЕ.....	24
5. Витанова Рингачева Ана – РЕЛИКТИ НА ШАМАНИЗМОТ КАКО НИШКА НА ПОВРЗУВАЊЕ ВО МАКЕДОНСКАТА И РУСКАТА ТРАДИЦИЈА.....	35
6. Власова Надежда – ЛЕКСИЧЕСКИЕ ИГРОВЫЕ УПРАЖНЕНИЯ НА ДОВУЗОВСКОМ ЭТАПЕ ИЗУЧЕНИЯ РКИ.....	42
7. Гайдар Карина – ВУЗЫ НА ПОРОГЕ НОВЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ СТАНДАРТОВ: КАК СОВМЕСТИТЬ ПЛОХО СОВМЕЩАЕМОЕ, ИЛИ НУЖНЫ ЛИ ОКСЮМОРОНЫ ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ?	49
8. Гладышева Светлана – ЖУРНАЛЫ ДЛЯ ДЕТЕЙ В СОЦИОКУЛЬТУРНОМ ПРОСТРАНСТВЕ РУССКОГО ЗАРУБЕЖЬЯ (1920-1940-Е ГГ.)	56
9. Голицына Т.Н., Заварзина В.А. – ЖАРГОННАЯ ЛЕКСИКА В РОССИЙСКОМ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ДИСКУРСЕ НОВЕЙШЕГО ПЕРИОДА.....	62
10. Грачева Жанна – ТЕМПОРАЛЬНОЕ МАРКЕМНОЕ ПРОСТРАНСТВО В РОМАНЕ В. НАБОКОВА «МАШЕНЬКА»	66
11. Гркова Марија – УСВОЈУВАЊЕТО НА <i>ИМЕНКИТЕ</i> ВО VI И ВО VII ОДДЕЛЕНИЕ ВО ШТИПСКО.....	76
12. Грујовска-Миланова Сашка – КОНТРАСТИВНА АНАЛИЗА НА УПОТРЕБАТА НА МОДАЛНИТЕ ГЛАГОЛИ КАКО МАРКЕРИ ЗА ЕВИДЕНЦИЈАЛНОСТ ВО МАКЕДОНСКИОТ И ВО ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК.....	83
13. Ѓорѓиева Димова Марија – ИНТЕРДИСКУРСИВНИОТ ТАНЦ МЕЃУ РОМАНОТ И ИСТОРИЈАТА.....	89
14. Данькова Т.Н. – ЯЗЫКОВОЕ ВОПЛОЩЕНИЕ ЛЮБВИ К РОДИНЕ В ТВОРЧЕСТВЕ Н.М. РУБЦОВА.....	96
15. Денкова Јованка – МАКЕДОНСКО-РУСКА КНИЖЕВНА ПАРАЛЕЛА (ВАНЧО НИКОЛЕСКИ–САМУИЛ МАРШАК.....	103
16. Жаров Сергей - СВОБОДА КАК ПРОБЛЕМА ОБУЧЕНИЯ В КУЛЬТУРАХ ВОСТОКА И ЗАПАД.....	110
17. Žigić Vesna, Stekić Dunja, Martać Valentina – DIFFICULTIES THAT PEOPLE WITH VISUAL IMPAIRMENT HAVE IN ACCESSIBILITY TO WEB INFORMATION BY USING THE AUDITORY ACCESS.....	112
18. Зыкова Наталья, Мазкина Ольга – ФОРМИРОВАНИЕ КОНФЛИКТОЛОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ СПОРТИВНЫХ ТРЕНЕРОВ В УСЛОВИЯХ РЕАЛИЗАЦИИ НОВЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ СТАНДАРТОВ.....	122

19. Ивановска Билјана – ГОВОРНИОТ ЧИН „ОДБИВАЊЕ“ И НЕГОВА РЕАЛИЗАЦИЈА КАЈ МАКЕДОНСКИТЕ ИЗУЧУВАЧИ НА СТРАНСКИ ЈАЗИК.....	127
20. Караниколова-Чочоровска Луси – СУПТИЛНИТЕ ПРОТИВРЕЧНОСТИ ВО ЛИРИКАТА НА ПЕТАР ПЕРАДОВИЌ.....	135
21. Кашкина Марина – РАЗВИТИЕ АНАЛИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ НА УРОКАХ ИСТОРИИ.....	141
22. Кибальниченко Сергей – ПРОБЛЕМА ДИАЛОГИЗМА В ТВОРЧЕСТВЕ Ф.М. ДОСТОЕВСКОГО И ВЯЧ. ИВАНОВА	145
23. Kyrchanoff Maksym W. – HERITAGE OF NIKOLAI LESKOV AND CULTURAL INFLUENCES IN CONTEXTS OF RUSSIAN-AMERICAN LITERARY PARALLELS.....	151
24. Кислова Дарња – СРАВНЕНИЕ КАК СРЕДСТВО ВЫРАЖЕНИЯ СПЕЦИФИКИ ХУДОЖЕСТВЕННОГО МИРОВОСПРИЯТИЯ (НА МАТЕРИАЛЕ ТЕКСТОВ НАТАЛЬИ О’ШЕЙ)	160
25. Комаровская Елена, Жиркова Галина – КУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ ПЕДАГОГОВ КАК ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА.....	166
26. Кортунова Лилия – ТЕХНОЛОГИЯ «ДЕБАТЫ» КАК ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ТИП ОБУЧЕНИЯ И СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ КОММУНИКАТИВНОЙ КУЛЬТУРЫ ОБУЧАЮЩИХСЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ	177
27. Koteva-Mojsovska Tatjana, Shehu Florina – THE INITIAL EDUCATION OF TEACHER AND ITS CONNECTION TO PRACTICE IN THE “SOCIETY OF KNOWLEDGE”.....	181
28. Коцева Весна – ЕКСПЛИЦИТНИТЕ ОБЈАСНУВАЊА КАКО НЕОПХОДНА ИЛИ НЕПОТРЕБНА КОМПОНЕНТА ВО РАМКИТЕ НА ПОУЧУВАЊЕТО ГРАМАТИКА СО ОБРАБОТКА НА ИНПУТ	187
29. Koseva Daniela, Mirascieva Snezana – EDUCATION - NEED OF CULTURE.....	195
30. Кузмановска Драгана, Кирова Снежана, Иванова Биљана – ФРАЗЕОЛОГИЗМИТЕ КАКО ВАЖНА АЛКА ВО ПРОЦЕСОТ НА УСВОЈУВАЊЕ НА СТРАНСКИОТ ЈАЗИК.....	199
31. Кузмановска Драгана, Мрмеска Викторија – МАКЕДОНСКО-ГЕРМАНСКИ ПОСЛОВИЧНИ ПАРАЛЕЛИ СО АНИМАЛИЗМИ.....	204
32. Леонтиќ Марија – ЗБОРОВНИ ГРУПИ СО ПРИСВОЕН СУФИКС ВО ТУРСКИОТ ЈАЗИК И НИВНОТО ПРЕДАВАЊЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК.....	210
33. Лесневская Димитрина – БОЛГАРСКАЯ СЛАВИСТИКА – СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ.....	216
34. Лумпова Лидия – ЯВЛЕНИЕ ДИАЛОГИЧНОСТИ В РОМАНЕ-ЭПОПЕЕ Л.Н. ТОЛСТОГО «ВОЙНА И МИР».....	222
35. Мартиновска Виолета – МАКЕДОНСКО-РУСКИ КУЛТУРНИ ПАРАЛЕЛИ...	229
36. Milanović Nina S. – SYNTAX-STYLISTIC FEATURES OF COMPARATIVE STRUCTURES IN THE NOVEL <i>WE, DELETED</i> BY S. VLADUŠIĆ.....	234
37. Младеноски Ранко – ОКСИМОРОНОТ ВО „НЕЖНОТО СРЦЕ НА ВАРВАРОТ“ ОД ВЕНКО АНДОНОВСКИ.....	240

38. Негриевска Надица - ЗНАЧЕЊЕТО НА ИТАЛИЈАНСКИТЕ ПРОСТИ ПРЕДЛОЗИ FRA и TRA И НИВНИТЕ ЕКВИВАЛЕНТИ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК	248
39. Недосейкин Михаил – КУЛЬТУРНАЯ ПАМЯТЬ И МОТИВ «ОБРЕТЕНИЯ СЕБЯ» В РОМАНЕ М. ОНДАТЖЕ «АНГЛИЙСКИЙ ПАЦИЕНТ».....	256
40. Недялкова Наталия Дмитриевна – СОВРЕМЕННАЯ МАКЕДОНСКАЯ ПОЭЗИЯ – ОТ СИМВОЛИЗМА ДО МАГИЧЕСКОГО СВЕРХРЕАЛИЗМА.....	262
41. Ниами Емил, Голаков Костадин - СУПСТАНТИВИРАНИТЕ ПРИДАВКИ И ПРИЛОШКИ ОПРЕДЕЛБИ ВО РУСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК...	269
42. Никифоров Игорь – ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ КОНСТРУКТИВНОГО РАЗРЕШЕНИЯ МЕЖЛИЧНОСТНЫХ КОНФЛИКТОВ В ВОИНСКИХ КОЛЛЕКТИВАХ	274
43. Пляскова Елена – НАЦИОНАЛЬНАЯ СПЕЦИФИКА НЕМЕЦКИХ КОМПАРАТИВНЫХ ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ.....	279
44. Позднякова О.В. – СОВРЕМЕННЫЙ РЕБЕНОК И ДЕТСКАЯ КНИГА. НОВЫЕ ВЕКТОРЫ РАЗВИТИЯ.....	286
45. Попов Сергей – ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ЛЕКСИКИ РАЗЛИЧНЫХ ЯЗЫКОВЫХ ГРУПП В ТОПОНИМИИ ВОРОНЕЖСКОЙ ОБЛАСТИ.....	292
46. Пороткова Наталья, Соловьева Ирина – ФОРМИРОВАНИЕ ТВОРЧЕСКОЙ САМОСТОЯТЕЛЬНОСТИ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ СТУДЕНТОВ – ПСИХОЛОГОВ.....	297
47. Прасолов Михаил – ОНТОЛОГИЧЕСКИЙ СТАТУС ЯЗЫКА И НЕУСТРАНИМОСТЬ АВТОРА: ЗАМЕЧАНИЯ К ФИЛОСОФИИ ИМЕНИ С.Н. БУЛГАКОВА	301
48. Ристова Цветанка – АНАЛИЗА НА ПРЕДНОСТИТЕ И МОЖНОСТИТЕ ОД УЧЕЊЕТО НА ДАЛЕЧИНА ВО ОБРАЗОВАНИЕТО НА ТУРИЗМОТ И ХОТЕЛИЕРСТВОТО.....	308
49. Романова Светлана – ЖАНРОВОЕ СВОЕОБРАЗИЕ ТВОРЧЕСТВА РУССКОЯЗЫЧНОГО АВТОРА БЕЛАРУСИ ЭДУАРДА СКОБЕЛЕВА (НА ПРИМЕРЕ РОМАНА «БЕГЛЕЦ»)	315
50. Сверчков Дмитрий – СОСТАВЛЯЮЩИЕ ИНДИВИДУАЛЬНОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ТРАЕКТОРИИ КУРСАНТА И ИХ КОМПОНЕНТЫ.....	322
51. Shehu Florina, Koteva Mojsovska Tatjana – TEACHERS' INTERCULTURAL COMMUNICATION COMPETENCIES IN EARLY CHILDHOOD EDUCATION....	328
52. Сидоров Владимир, Харьков Иван – ЦЕННОСТИ В КОНТЕКСТЕ СОЦИОКУЛЬТУРНЫХ ПРЕДПОЧТЕНИЙ ИНДИВИДОВ КАК НРАВСТВЕННЫЕ И ЭСТЕТИЧЕСКИЕ ИМПЕРАТИВЫ, ВЫРАБОТАННЫЕ ЧЕЛОВЕЧЕСКОЙ КУЛЬТУРОЙ.....	336
53. Сидорова Е.В., Швецова О.А. – ПРОЕКТНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ НА ЗАНЯТИЯХ ПО РУССКОМУ ЯЗЫКУ В ШКОЛЕ И ВУЗЕ (К ВОПРОСУ О ПРОБЛЕМАХ ПРЕЕМСТВЕННОСТИ	341
54. Симонова Светлана, Белоусов Арсений – К ВОПРОСУ ОБ ЭВТАНАЗИЙНОЙ ПАРАДИГМЕ СОВРЕМЕННОЙ КУЛЬТУРЫ И ТЕНДЕНЦИЯХ ЕЕ ПРЕОДОЛЕНИЯ.....	346
55. Соколова Марија – ЈАДРОТО НА ЈАЗИЧНОТО СОЗНАНИЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК.....	355

56. Тасевска Марица, Хаџи-Николова Адријана – УСВОЈУВАЊЕ НА ВЕШТИНАТА ЗБОРУВАЊЕ ВО НАСТАВАТА ПО ГЕРМАНСКИ ЈАЗИК.....	360
57. Тодорова Марија – НЕВЕРБАЛНА КОМУНИКАЦИЈА ВО НАСТАВАТА.....	373
58. Токарева Наталџа Владимировна – КАТЕГОРИЈА МЕЧТЫ В ПОЕЗИИ Д.В. ВЕНЕВИТИНОВА.....	377
59. Тужикова В.И. – ОСОБЕННОСТИ ЭТНОСТЕРЕОТИПОВ РУССКОЙ МОЛОДЕЖИ.....	382
60. Фиљушкина Светлана, Борискина Жанна – АВТОР В ПУБЛИЦИСТИЧЕСКОМ ПРОИЗВЕДЕНИИ (НА МАТЕРИАЛЕ КНИГИ Г. ГРИНА «GETTING TO KNOW THE GENERAL. THE STORY OF AN INVOLVEMENT», 1984.).....	390
61. Хаџи-Николова Адријана, Тасевска Марица – СТРАТЕГИИ ЗА УЧЕЊЕ СПОРЕД ОКСФОРД.....	394
62. Христова С.Н. – ФОРМЫ ОБРАЩЕНИЯ Ты / Вы И You В ЭТИКЕТНОЙ РЕЧИ РУССКИХ И АНГЛИЙСКИХ АРИСТОКРАТОВ XIX ВЕКА В АСПЕКТЕ СОЦИОЛИНГВИСТИКИ (НА МАТЕРИАЛЕ ПРОИЗВЕДЕНИЙ РУССКОЙ И АНГЛИЙСКОЙ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ)	403
63. Цацков Оливер – ДУШАН БУДИМИРОВИЌ И СЕРГЕЈ МИХАЈЛОВ ОСНОВОПОЛОЖНИЦИ НА ТЕАТАРСКИОТ И МУЗИЧКИОТ ЖИВОТ ВО ШТИП ПОМЕЃУ ДВЕТЕ СВЕТСКИ ВОЛНИ.....	413
64. Чарыкова Ольга – ИМПЛИЦИТНЫЕ КАТЕГОРИИ В СИСТЕМЕ РУССКОГО ЯЗЫКА.....	420
65. Шутаров Васко – МЕДИУМСКАТА ПИСМЕНОСТ И НОВИТЕ ОБРАЗОВНО-КУЛТУРНИ ПРЕДИЗВИЦИ.....	425

МЕДИУМСКАТА ПИСМЕНОСТ И НОВИТЕ ОБРАЗОВНО-КУЛТУРНИ ПРЕДИЗВИЦИ

Васко Шутаров

vaskoshutarov@yahoo.com

Апстракт

Во време во кое сме изложени на прекумерна медиумска присутност, исклучително важно станува стекнувањето на вештини во справувањето со неконтролираниот наплив од информации и содржини, од секаков вид и потекло. Современиот општествен живот претпоставува секојдневно користење на медиумите и новите информатички технологии, но и непрестано стекнување на нови вештини за мудро, рационално, етичко и ефикасно користење на истите, во процесите на учење, истражување, комуницирање и информирање, или просто забавување. Медиумската писменост, која е релативно нова општествена категорија, се наметнува од потребата за поттикнување на критичко и аналитичко размислување и развој на граѓанската свесност и во овој контекст подразбира подигнување на компетитивноста за критичка валоризација и самостојно креирање на медиумските пораки. Демократските општества во себе императивно мора да им го имаат вградено непреченото уживање на правото на слобода на говор и информирање, како предусов за изразување на граѓаните и општествено активното граѓанство. Но, само медиумски и дигитално описменети граѓани можат квалифицирано да учествуваат во процесите на лоцирање, размена, користење и создавање информации. Традиционалната писменост (јазичката и математичката) мора да биде надополнета со медиумска писменост, која во бројни држави е веќе составен дел од образовниот систем (како формално, така и неформално), а освен образовните, неопходни се и културни програми и студии за комплетно инкорпорирање на медиумската писменост во секојдневниот општествен живот на секој граѓанин, а со тоа и на развојот на критичката граѓанска свест на поширок општествен план.

Клучни зборови: медиумска писменост, дигитална ера, граѓанска свест, образовно-културни програми

Медиумската писменост е понова општествена категорија и поим кој временски можеме да го лоцираме во модерново време кое го живееме, секојдневно опкружени со присуство на десетици и десетици медиуми и бомбардирани секојдневно со стотици и стотици информации. Концептот писменост, кој традиционално означува способност да се разбере јазикот, односно да се поседуваат вештини за интерпретација и употреба на знаци (букви), зборови и комбинација од зборови, до појавата на новите електронски и дигитални медиуми беше препознатлив само во овој контекст. „Долго време печатените зборови беа

доминантен медиум и сè уште се тоа. Но, иако знаењето да се чита и пишува сè уште има суштинско значење, тоа денес не е доволно во светот во којшто сликите и аудиовизуелните медиуми – телевизијата, киното, информатичката технологија или интернетот – сè повеќе стануваат доминантен медиум“ (Goodman 2003:4). Концептот за потребата од нова “електронска писменост” за прв пат го среќаваме уште во 60-те години на минатиот век, во визионерската научна мисла на Џон Калкин (John Culskin) и Маршал Меклуан (Marshall McLuhan), кои истражувајќи го од културолошко-социолошки аспект влијанието на тогаш доминантните масовни медиуми во општеството, радиото, телевизијата и киното, укажуваат на нужност од соодветно медиумско образование, разбрано како потреба од учење за медиумите, наместо само учење преку медиумите. Дека во современите општества не е доволна само традиционалната или лингвистичка писменост, туку е нужно потребна и електронска, односно нивен сублимат во медиумска писменост, се соочуваме најмногу во ерата на дигиталните медиуми и информатичките технологии, чиј што развој и подем го живееме токму ние во нашите секојдневија. Првите културни критичари најмногу се занимаваат со општественото влијание на радиото, но посебно на телевизијата и филмот од аспект на негативното влијание на насилството емитирано од нивните програми и поврзаноста со одредени асоцијални однесувања, кои подоцна и научно се докажани. Релевантни меѓународни организации, како што е УНЕСКО на пример, навремено ја детектираат оваа проблематика и уште во 60-те години од минатиот век ја поддржуваат медиумската писменост, а во 1976 год. го понудуваат и првиот модел за медиумско образование. Веќе неколку години подоцна, во 1982 година, “Декларацијата за медиумско образование”²³¹ влијае во голема мерка за отворањето на образовните програми и студии кон медиумското образование, во 19 држави потписнички на овој меѓународен документ. Развивањето на аналитичката и критичката свест кај младите кон медиумските содржини веќе во наредните години, преку бројни меѓународни конференции, се модулира преку стекнување знаења за структурата, функциите, но и управувањето во (со) масовните медиуми и нивната финансиска кондиција и логика, а посебно значајна нова содржинска вредност медиумското образование добива со поттикнувањето на развојот на вештините за критичко-аналитичко третирање на идеолошкиот и естетскиот контекст на медиумските пораки и содржини. Медиумското образование од овој аспект и во овој контекст му дава друга димензија и квалитет на темелното право на секој граѓанин на слобода на изразување и право на информирање, истовремено себе наметнувајќи се како неопходен инструмент за поддршка и развој на демократските процеси. Непрекинатиот динамичен и развоен подем на информатичките технологии и потполното медиумско опкружување иницира бројни општествени акции, како и бројни реакции, а тоа е причина што УНЕСКО својот концепт за медиумска писменост го надополнува со поимот информатичка или дигитална писменост. И останатите органи и тела на ООН, како и Европската Унија, внимателно го следат контекстот на револуционерниот, но и неконтролиран развој на модерните дигитални технологии, на бројни конференции и преку бројни стратешки документи (резолуции, директиви и препораки), кои на посреден или непосреден начин се однесуваат на медиумската писменост, како на пример, за дигиталниот јаз, за медиумите и демократската култура, за медиумското воспитување или за моќта на визуелните слики. Еден од клучните документи во дефинирањето на медиумската писменост, според многумина познавачи на оваа тема, е Директивата за

²³¹ http://www.unesco.org/education/pdf/MEDIA_E.PDF

аудиовизуелни медиумски услуги²³², донесена во 2007 година. Овој исклучително важен документ, несомнено претставува и еден од стожерните инструменти на европската медиумска политика и во него за прв пат се прави посериозен обид за дефинирање на медиумската писменост, како “вештина, знаење и разбирање, кои на медиумските конзументи им овозможуваат ефикасно и безбедно да ги користат медиумите”. Според дефиницијата, медиумски писмените граѓани можат да “направат избор врз основа на информациите, да ја разберат природата на содржината и услугите и да го искористат целиот спектар на можности што им ги нудат новите комуникациски технологии”. Оваа дефиниција, по опфат и содржина, одолева на сите понатамошни дигитално-технолошки предизвици и е вградена како основа на дефинирањето на медиумската писменост и на прагот од третата декада на 21 век. Оваа дефиниција во голем дел кореспондира и со една од најцитираните и порано прифатени дефиниции, како што е дефиницијата за медиумската писменост произлезена од Конференцијата за медиумска писменост (Вашингтон, 1992), организирана од Институтот Аспен. Според голем број познавачи на оваа област, токму на оваа конференција е концептуализирана базата на медиумската писменост како нова гранка на општествените науки. Медиумската писменост според оваа дефиниција е “способност за пристап, анализа, евалуација и комуницирање на информации, во сите нивни форми, а медиумски писмен човек е оној што може да декодира, да анализира, да оцени и да продуцира како печатени, така и електронски медиуми. Овие две горенаведени дефиниции, остануваат модел-парадигма за сите останати понови обиди за дефинирање на медиумската писменост. “Повелбата за медиумска писменост”, донесена на Вториот Европски конгрес за медиумска писменост во 2009 година²³³, операционализира дефиниција за медиумската писменост на фонот на двете погоре споменати дефиниции, со тоа што овој важен документ ги надградува првите две дефиниции со една широка лепеза од когнитивни и практични вештини за медиумската писменост. Според Повелбата, медиумски писмените граѓани треба да бидат способни „ефикасно да ги користат медиумските технологии за пристап, преземање, чување и споделување на содржините за да ги задоволат своите индивидуални и општествени потреби и интереси, да имаат пристап и да направат избор од широкиот спектар на медиумски форми и содржини од различни културни и институционални извори, да разберат како и зошто медиумските содржини се произведени, критички да ги анализираат техниките, јазикот и конвенциите на користење од медиумите како и пораките што ги пренесуваат, креативно да ги користат медиумите за да се изразат и да комуницираат идеи, информации и мислења, да ги идентификуваат и да ги избегнуваат медиумските содржини и услуги кои можат да бидат несакани, непријатни или штетни, ефикасно да ги користат медиумите во остварувањето на своите демократски права и граѓански обврски.” Главните практични чекори кои ЕУ ги превзема после донесувањето на Повелбата, е ставањето во фокус на медиумската писменост со образованието, односно интенцијата таа да стане составен и задолжителен дел од наставните планови и програми во државите-членки на ЕУ. Општествениот, политичкиот и културниот контекст во кој се одвиваат акциите за медиумска писменост, се истражувани и поддржани од бројни невладини организации, како и од академската и научната јавност, а посебен предмет на интерес и истражување преку мултидисциплинарни пристапи, се децата и младите кои се и најмногу “на удар” на медиумите, но подеднакво

²³² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=celex%3A32007L0065>

²³³ <https://euromedialiteracy.eu/>

важно значење се дава и на возрастната популација, како и на маргинализираните групи.

Медиумската писменост денес

Десет години после донесувањето на Повелбата, иако постои консензус “околу главните содржински компоненти, теоријата и праксата кои се занимаваат со медиумската писменост не оперираат само со една и единствена дефиниција. И тоа е сосема разбирливо. Новите информатички општества во кои денес живееме, ги карактеризираат процеси кои ни најупатените умови од минатиот век не можеа да ги предвидат: медиумската мултимедијалност и диверзификација, сеопштата дигитализација, глобализацијата и доминацијата на интернетот. Овие најважни процеси и појави, несомнено бараат и редефинирање на новата реалност во која живееме, комуницираме, твориме, но и ново декодирање и дефинирање на проблемите и предизвиците со кои токму ние секојдневно се соочуваме, како и решенијата кои мораме да ги понудиме. Дефинирањето на медиумската писменост во вакви околности не е само прашање на одговорност кон новите општествени предизвици, туку и прашање од врвен приоритет како на домашните, така и на глобалната политичка сцена. Не случајно, во овој контекст е потенцирана политичката конотација на проблемот, бидејќи политичката воља на државните и меѓународните фактори на одлучување е најважен чинител во решавањето на глобалните проблеми и процеси, како и дизајнирањето на соодветни одговори и решенија за нив. Овие глобални процеси и појави имаат своја силна економска логика, своја изразена политичка одредница, соодветен социолошки формат и несомнен културолошки контекст. Затоа, акциите не можат да бидат парцијални и фрагментарни, туку бараат заеднички именител и консензус, за што пред сè треба да се изнајде добра политичка воља, и тоа здружена политичка воља на бројни релевантни меѓународни субјекти. Најновите програмски документи донесени во рамките на ЕУ и УНЕСКО ги потврдуваат овие претпоставки и ја потврдуваат потребата од редизајнирање на дефинициите за медиумската писменост, опфатот и содржините, како и потенцирањето на потребата од заеднички политички консенсуз околу образовно-културниот ангажман на државите, кои ги поддржуваат овие документи. Најнапред, околу редефинирањето на медиумската писменост. Усогласувањата околу заедничките компоненти на медиумската писменост во овој миг, се дека таа треба да содржи “автономно и критичко толкување на протоколот, суштината, вредностите и последиците од медиумите во сите нивни форми и појавности”, а ваквата мулти-димензионалност претпоставува и мулти-функционалност во дефинирањето: “медиумската писменост не може да биде изолирана вештина, таа во себе мора да ги вклучува и другите форми на писменост-лингвистичката (читање и пишување), аудиовизуелната (нарекувана и визуелна писменост) и дигиталната или информатичката писменост. И со овој поширок модул на дефинирање, медиумската писменост не е завршен и конечно дефиниран концепт, туку отворен и прилагодлив кон сите нови медиуми и платформи за комуникација, отворен простор за нови можности и иновации. Денес, за медиумската писменост се зборува прилично често, од безбедносни, до едукациски или донаторски конференции, се зборува на медиумите, во граѓанските организации, во академските средини. Најчесто се третира како сигурен инструмент во борбата против лажните вести и дезинформациите, како отпор против верскиот радикализам, насилниот екстремизам, говорот на омраза и исклучивост, ксенофобијата, дискриминациите по сите основи, псевдонауката и како неодоив дел од процесите на политичко опишнување на граѓаните и креирањето

стабилни и развојни демократски процеси. Напредните земји од ЕУ ја вградуваат медиумската писменост во своите државни стратегии и едукациски политики, а на невладиниот сектор му се овозможува активно да работи на медиумско описменување и критичко конзумирање на медиумските содржини на различни општествени групи, да умеат да ги користат новите комуникациски технологии и да знаат да ја заштитат својата приватност на интернет. Меѓутоа, медиумската писменост сеуште не е препознаена како сигурен инструмент во процесите на демократизацијата на општествата и битен дел од новите државни политики. Одуството на медиумската писменост од сите нивоа на формалното образование, од културно-образовните програми и студии, покажува дека сеуште одсуствува сериозна политичка воља, а процесите на полна еманципација на медиумската писменост како понова општествена гранка чие место е во државниот образовно-културолошки систем, се подложни на отпор, стереотипи и предрасуди, кои во најновите документи за оваа тема ги детектираат ЕУ и УНЕСКО

Медиумската писменост и новите образовно-културни предизвици

На 17 јануари 2018 година, стартуваше проектот на ЕУ, “Акционен план за дигитално образование”,²³⁴ со цел подобрување на клучните компетенции и дигиталните вештини на европските граѓани. Овој план е резултат на заклучоците од Самитот на европските шефови на држави одржан во Гетеборг во 2017 година, посветен на образованието, едукацијата и културата²³⁵. Самитот во Гетеборг е одржан со намера да се најдат решенија за социо-економските нееднакости кои сеуште претставуваат опишана реалност во државите-членки на ЕУ. Според овој План, приоритети на кои ќе работи Европската комисија во време на дигиталната ера, ќе бидат: 1) подобро користење на дигиталната технологија за настава и учење 2) развој на дигиталните компетенции и вештини потребни за живеење и работа во ерата на дигитална трансформација 3) подобрување на образованието преку подобра анализа на податоци и предвидливост. Причините поради кои се наведени овие приоритети, ЕУ ги гледа во проекциите за својот развој во кој 90% од идните работни места ќе бараат дигитални вештини, а во моментот 44 % од европските граѓани немаат стекнато соодветно образование за дигитални вештини, повеќе од 48.000 училишта немаат широкопојасна интернет конекција, а “дигиталната благосостојба е загромена од сајбер малтретирања и прашања поврзани со приватни податоци”. Од тие причини, Акциониот план смета дека треба приоритетно да се зајакнуваат капацитетите за критичко размислување и медиумска писменост кај децата и младите. Европската мрежа за дигитално учење има за задача практично да го имплементира Акциониот план, преку постојани кампањи за подигнување на свеста на целата територија на ЕУ насочена кон децата, едукаторите и родителите, за да ја поттикне безбедноста на интернет, сајбер-хигиената и медиумската писменост, преку бројни начини, пристапи и форми. Овие мерки се предвидени да се остваруваат преку комбинирани обуки за сајбер-безбедност, преку поврзување, вмрежување и размена на добри практики во европските држави, размена на добри практики, искуства и вмрежување помеѓу врсници и соученици, поттикнување на иновативни практики во областа на образованието, зајакнување на капацитетите на едукаторите како и нивно вмрежување, критичка, аналитичка и рационална употреба на дигиталната технологија, зголемување на бројот на дигитални училници, отворање дигитални образовни системи, затворање на родовиот јаз преку дигитално и предприемничко образование и др. Според мое мислење, алка која недостасува во оваа заедничка

²³⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52018DC0022>

²³⁵ https://europa.eu/newsroom/events/social-summit-fair-jobs-and-growth_en

европска акција е одсуството на програми за едукација од културолошки аспект: пристапи во запознавање на културата на другите, културна толеранција и разбирање, култура на живеење, политичка култура и културни политики, дигитална културна размена на добри практики и искуства. Во поважните документи на УНЕСКО поврзани со оваа тема, се операционализира со терминот медиумска и информациска писменост, како и со препораки за образовно-културни програми и акции. Уште со Декларацијата за медиумско образование од 1982 година, УНЕСКО антиципира битни процеси на план на развојот на медиумите и медиумското образование, кои се актуелни до ден денешен. УНЕСКО посебно го нагласува значењето на медиумската писменост во образовниот систем и повикува да им се помогне на децата и младите за критичко соочување со медиумите (тогаш доминантните медиуми, печатот, радиото и телевизијата), што и во 21 век, во ерата на дигиталните технологии и медиуми, останува важен “modus operandi” во образованието. Но наративот и во овој документ на УНЕСКО, како и во сите следни документи (програми и препораки) од понов датум, содржи компоненти од културолошка природа, и тоа сосема оправдано. Медиумскиот подем се создава во одредена културна средина, ја модулира и влијае на неа. Во суштина, најголем дел од контроверзите поврзани со преобладавањето на медиумскиот простор и неговото влијание врз нашите животи, е од културолошка природа. УНЕСКО оправдано операционализира со термини како култура на отворено владеење, култура на комуникација, култура на разбирање, култура на толеранција или интер-културен, меѓу-религиски и меѓу-цивилизациски дијалог, се истовремено и стожерни одредници кои треба да го дефинираат контекстот во кој се одвиваат процесите на засилен медиумски подем и решавање на предизвиците поврзани со него.

Заклучок

Живееме во ера во која вистинската информација, во морето од дневни информации, станува еден од најзначајните потребни ресурси- “modus vivendi” за вистински избор во личниот или професионалниот живот. Никогаш порано веродостојноста на информациите не била толку значајна потреба, на човекот, граѓанинот, на луѓето од сите светски меридијани. Манипулативноста во дигиталната ера, збунува, дезориентира, наведува на погрешни заклучоци, постапки, избори и акции. Ниедна порака во тој свет на прецизно дизајнирани пораки кон одредени целни групи, не е случајна. Затоа, медиумската писменост не треба да биде случајна и споредна работа во современиот општествен живот. Системска, темелна, интегрирана и сеопфатна треба да биде нејзината примена. Со континуирана поддршка за едуцирањето на сите возрастни популации, од сферата на политичката култура и образование, преку постојана едукација за стекнување дигитални вештини и можности за креирање мислење, став или акција. Решенијата мора да бидат мулти-дисциплинарни, а образованието и културата се неизбежни фактори во справувањето со новите предивици во човековиот и општествениот развој, на оваа етапа од цивилизацијата. Досегашното искуство во практикувањето на медиумската писменост, посебно во европските држави, укажува токму на неопходноста од понатамошно образовно и културно ангажирање на државите, меѓународната јавност, меѓународните и транснационални организации, невладиниот сектор, медиумите, академската јавност, како и проектирање и реализирање на здружени, ситемски и темелно подготвени одговори и акции. Вложувањата во образовно-културни програми и студии и во овие општествени премрежија, како и бројни други во минатото, биле најсигурна инвестиција во иднината на државите и новите поколенија.

Користена литература:

Goodman, S. (2003), *Teaching Youth Media. A critical guide to literacy, video production, and social change*. New York: Teachers College Press.

Користени интернет извори:

Директива 2007/65/ЕЗ достапно <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/> прегледано на 18.05.2019

Самит Гетеборг (2017), достапно на https://europa.eu/newsroom/events/social-summit-fair-jobs-and-growth_en прегледано на 18.05.2019

Акционен план за дигитално образование на ЕУ (2018) достапно на <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52018DC0022> прегледано 18.05

Повелба за медиумска писменост, достапна <https://euromedialiteracy.eu/> прегледана на 18.05.2019

Директива за аудио-визуелни медиумски услуги, достапна на: <https://euromedialiteracy.eu/> прегледана на 18.05.2019

Декларација (1982) достапна http://www.unesco.org/education/pdf/MEDIA_E.PDF прегледана 18.05.2019